

ТОЛКУВАЧКИ ПОЛИКОНТЕКСТУАЛИЗАЦИИ
(МОЈОТ СКЕНДЕРБЕЈ НА ДРАГИ МИХАЈЛОВСКИ ВО КОНТЕКСТ
НА ПОСТМОДЕРНАТА КНИЖЕВНОСТ И ИСТОРИОГРАФИЈА)

Марија Ѓорѓиева-Димова

Филолошки факултет „Блаже Конески“

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, Македонија

Key words: postmodern fiction, historiographic metafiction, theoretical fiction, ontological and epistemological topics and devices

Summary: The subject of this text is the work *My Scenderbej* (2006) by Macedonian author Dragi Mihajlovski. The paper attempts to emphasize the successfully placed compatibility between its thematic, structural and genre features, on the one hand, and the compatibility between the specific literary text and its wider contexts (poetic, theoretical, historical, socio-cultural), on the other. Precisely these aspects make *My Skenderbej* an interpretative multi-contextual text, illustrative of current tendencies not just in Macedonian literature, but also in the context of the tendencies in postmodern literature, theory and historiography.

Клучни зборови: постмодерна проза, историографска метафигиција, теоретска фигуција, онтолошки и епистемолошки теми постапки

Резиме: Предмет на интерес на овој текст е делото „*Мојот* Скендербеј“ на македонскиот автор Драги Михајловски. Текстот се фокусира врз потенцирање на успешно поставената компатибилност помеѓу неговите тематски, структурни и жанровски обележја, од една страна, и компатибилност меѓу еден конкретен книжевен текст и пошироките (поетички, теориски, историски, социо-културни) контексти. Токму тоа го прави „*Мојот* Скендербеј“ да биде толкувачки поликонтекстуален текст, илустративен во однос на актуелните тенденции не само во македонската литература туку и во контекст на тенденциите во постмодерната книжевност, теорија и историографија.

Мојот Скендербеј (2006) на Драги Михајловски (1951) претставува исклучително книжевно остварување, со оглед на успешно поставената компатибилност помеѓу неговите тематски, структурни и жанровски обележја, од една страна, и компатибилноста помеѓу еден конкретен книжевен текст и пошироките (поетички, теориски, историски, социо-културни) контексти. Токму тоа го овозможува

статусот на *Mojom* Скендербеј на толкувачки поликонтекстуален текст, илустративен во однос на актуелните тенденции, не само во македонската литература туку и во контекст на тенденциите во постмодерната книжевност, во постмодерната теорија и историографија.

Онтолошките проблематизации на границите

Книжевните реинтерпретации на историјата

Компатибилноста помеѓу споменатите рамништа, пак, ги демонстрира онтолошките проблематизации на границите – текстовни, жанровски, дискурзивни, дисциплинарни, етнички. Конкретно, станува збор за границите книжевност - историја, факт - фикција, книжевност - теорија, роман - расказ, вклучително и меѓуетничките граници. Во принцип, онтолошките прашања и теми, актуализирани во рамки на фикционалните текстови, функционираат како генератори на принципите на нестабилност и на несигурност, коишто се манифестираат на различни рамништа: тие го сугерираат постоењето кое е удвоено низ присуството на мултиплицирани светови, а чијшто симултанizam ефектуира во трансгресирање на границите меѓу световите и текстовите. Во согласност со „онтолошката доминанта“ (Мекхејл, 2001: 6), во постмодернистичката проза доминира употребата на метафикционалните стратегии кои поаѓаат од кршењето на рамката, а во насока на испрашување на дихотомниот однос меѓу светот на фикцијата и емпирискиот свет, но и во насока на испрашување на односот меѓу текстовите. Од таа гледна точка, постмодернистичката книжевност е видена како книжевност на „радикално онтолошко сомневање“ (Веселинг, 1991: 4). Репертоарот на постапки, или т.н. онтостратегии, со коишто се потенцираат онтолошките теми во наративните текстови, меѓу другото, се однесува на употребата на интенционалната интертекстуалност и на постапките кои ги проблематизираат релациите факт - фикција. Во првиот случај, примарен станува односот со другите текстови, така што книжевноста повеќе не се сооднесува непосредно на стварноста, на референтниот свет и на неговите значења, туку до нив доаѓа посредно и интерпретативно упатена кон другите текстови. Додека, пак, во вториот случај, прелевањето меѓу подрачјата на фикцијата и на фактот ја осведочува дестабилизираноста на границите меѓу книжевноста и стварноста, меѓу фикционалното и фактичкото, со можност за слободно движење во двете насоки. Токму теориската перцепција на

постмодернистичката книжевност од страна на Дубравка Ораиќ Толиќ се фиксира врз овие трансгресии, сугерирани како нејзина доминанта: „Очигледно е разнишувањето на границата фикција - стварност и доминацијата на фикцијата над стварноста ... Колку е посилна конструкцијата и фикционализацијата на стварноста, толку се посилни и одговорите на стварноста – 'стварна' или конструирана“ (Ораиќ, 2005: 187).

Доминантната онтостратегија во „*Мојот* Скендербеј“ ги афирмира актуелните проблематизации на традиционалните дистинкции книжевност – историја, што се афирмираат и во постмодерната книжевна теорија и во постмодерната историографија. Оваа проблематизација се темели врз поимањето на книжевноста и на историјата како две дискурзивни практики, како два дискурса за минатото, како две мнемонички практики, како два начина на паметење на историската стварност, но и на нејзино (пре)обликување. Низ призма на оваа релација, книжевноста, во континуитет, ја пополнува и ја дополнува историјата – интервенирајќи во нејзините празнини, белини, „темни места“ - низ постапките на фикционализација, на (ре)интерпретација, на (ре)визија и на (пре)осмислување.

Во „*Мојот* Скендербеј“, книжевните реинтерпретации на историјата се реализираат преку тематскиот интерес за т.н. фигури на меморија, прилично експлоатиран топос во македонската книжевност од преминот меѓу XX - XXI век. Станува збор за амбивалентни, гранични фигури, со статус на „споделено наследство“,¹ коишто се дел од колективната меморија на повеќе народи, па тоа ги прави и потенцијални точки за иницирање на етнички поделби и манипулации, но и точки каде што се иницираат меѓуетничките и меѓукултурните дијалози. Од друга страна, фигурите на меморија се дел и од споделениот мемориски простор на книжевноста и на историјата, на фолклорната и на книжевноуметничката традиција, што, пак, може да се следи и во дијахрониска и во синхрониска перспектива. Скендербеј е илустративна фигура на меморија, податлива за книжевни актуализации токму со оглед на неговиот статус на „споделено наследство“ и, особено, со оглед на неговиот проблематичен конвертиран идентитет. Авторот поаѓа од двојниот, православно-муслимански идентитет на оваа историска фигура (Ѓорѓија Кастриот,

¹Станува збор за синтагма што академик Катица Ќулавакова ја употребува во врска со фигурите на меморија, како на пример, Црна Арапина, Марко Крале, Болен Дојчин итн. (Ќулавакова, 2009).

односно Ѓерѓ Кастриоти и турскиот псевдоним Скендербеј),² и алузивно-реминесцентно упатува на постојните контексти на неговата, главно, биполарна интерпретација. Ситуиран во различни контексти – не само историски туку и културни, книжевни, научни, егзистенцијални, политички и идеолошки, Скендербеј на Михајловски се препушта на наративно - мозаичното (ре)конструирање и од страна на раторите и од страна на читателите. Во исто време, авторот упатува на дуалитетот на Скендербеј и низ призма на неговиот статус на споделена фигура меѓу историјата и книжевноста, меѓу фактот и фикцијата, кои, пак, нудат свои текстуализации, интерпретации и конструкции на чисто историските факти. Оттаму, во поглавјето *Магистрант*, главниот лик, во рамки на истражувањето за магистерската теза, нуди исцрпен библиографски и коментаторско-фуснотен преглед на книжевните и на научните афирмации на оваа историска фигура. Ова двојство во книгата се мултиплицира, па Скендербеј се доловува низ призма на неговата сеприсутност како историски лик, како книжевен лик (во македонската, албанската, американската, англиската, југословенската книжевност), како тема во магистерски и во докторски трудови, во научни студии, како топоним, како име на воена формација,³ како митска проекција ... Меѓутоа, сугерираните реконтекстуализации на Скендербеј имаат и друга функција: тие се обид за надминување на предрасудите и на стереотипите коишто ги следат контекстуалните селидби на историската фигура, но и обид за надминување на строго етноцентрираните, изолирани аспекти на посматрање на историските настани и фигури:

„Луѓето многу грешно го имаат сфатено човекот ... Со Скендербеј работата е што луѓето од незнаење, само оти надимакот му звучи турски, му се плашат само од името кога ќе го чујат ... Еден голем јунак од 15 век што се борел за слободата на својот народ, албанскиот, но и за одбрана на христијанска Европа го истиснавме од историското помнење само заради обична заблуда“

(Михајловски, 2006: 55).⁴

² Iskander Bey (Александар) е прекарот што османлиите му го даваат, алудирајќи на воената вештина на античкиот Александар, препознаена и во воинственоста на Скендербег.

³ Овде се алудира на македонско-албанскиот конфликт од 2001-та година, на територијата на Македонија.

⁴ Цитатите се наведуваат според: Михајловски, Драги. 2006. *Мојот Скендербеј*. Скопје:Каприкорнус.

„Колку пакости се напраја во негово име ... да знај чоeko в гроб ќе се превртва! Тука ја гледам мојата сличност со него! И тој без да сака си доби прекар од султано Мурат Втори којзнае од кои причини, дали од признание, дали од злоба за денеска по него да го сметаат за нешто друго од она што е, или може од подбив, демек се занесвал дека е вторио Александар, а можи и од нешто четврто ... националистите од албанска страна му го користат прекаро како плашило против христијаните иако чоeko не од омраза туку од мака токму против идечкио ислам се борел да го одбрани христијанството. А Македонците денеска само кога ќе му го чујат прекаро, косата му се крева без да знат дека барем полојна бил Македонец ... Толку многу мистика, толкава прашина и крв заради еден прекар!“

(Михајловски, 2006: 183).

Реинтерпретативните и ревизионистичките рамништа се индицирани парацитатно - во насловот и во поднасловот. Курзивната обележаност на присвојната заменска форма во насловот (*мојот*) ја сугерира рецепцијата на текстот како придонес кон текстуалниот (книжевен/историски) комплекс за овој историски лик. Поднасловот, пак, експлицитно укажува на ревизионистичката намера на Михајловски: „Тринаест современи наративни напаѓања на оваа мошне малтретирана тема од гледна точка на едно непристрасно македонско перо со одбрана библиографија и заклучок“. Значи, авторот го реконтекстуализира овој топос во современ (наративен) контекст, претендирајќи да понуди само уште една верзија/перспектива/контекстуализација на оваа фигура на меморија, т.е. „да придонесе за расветлувањето на ’темните’ делови од неговата историја и култура“ (Михајловски, 2006: 145). Притоа, самосвеста за дискурзивните интеракции книжевност–историја, коишто се илустрирани во „*Мојот* Скендербеј“, во еден миг поентира со свест за реинтерпретативната надмоќ на фикционалните контекстуализации на историската фигура, што нуди можност „да се менува според наша желба минатото“ (Михајловски, 2006: 127). Во поширока смисла, авторот го освестува токму мнемоничкиот, интертекстуалниот и трансконтекстуалниот аспект на фигурите на меморија, кои, на тој начин, стануваат маркери на споделеното минато:

„Скендербеј е голем како Шекспир. Како што Шекспир можеш да го пикаш колку сакаш во романтичари, реалисти, симболисти, модернисти, постмодернисти, па секаде ќе го збира, ама никаде целиот и до крај зашто тој е над секое ограничување, така и Скендербеј можеш да го пикаш колку сакаш само во православни, или само во муслимани или само во католици, или само во Албанци, или само во Македонци,

Срби, Власи, Грци, па секаде го собира, ама никаде поединечно нема да биде целосен. Зашто тој е сите заедно и над сите заедно“

(Михајловски, 2006: 312).

Во таа смисла, Михајловски иронично си поигрува со темата на еднодимензионалните, редуцираните, строго етничките присвојувања на „споделеното наследство“, а на сметка на препознавање на глобалните, цивилизациски и културни придобивки од тоа наследство.

„Токму на Скендербеј му беше судено, како на троен пророк, десет века по сите нив, без предрасуди да ги изоди трите патишта истовремено и да докаже дека сите, со безначајните разлики што, многу често ги фрлаат во војни, водат до истата цел – до Бога, без оглед како тој се вика ... Зашто тој е сите заедно и над сите заедно. Свезда што болсна на темното балканско небо и освои максимум од просторот на можното ... Горд син на православието, атлет на католичанството, љубимец на мухамеданството“

(Михајловски, 2006: 312).

Вака го опишува статусот на Скендербеј како гранична фигура еден од ликовите, кој по долгогодишното компаративно истражување на темата на Скендербеј, во книжевен и во научен контекст, односно во национални и во интернационални рамки, се откажува од финализирањето на магистерската теза, со чувство на задоволство поради можноста „да размислувам и пишувам за еден значаен Европеец уште пред да се роди идејата за самото европејство“ (Михајловски, 2006: 311). Несомнено, референцијалните диспропорции, коишто се индицирани во текстот на Михајловски, го сугерираат Скендербеј како конструкт, создаден во пресекот на неговите различни текстуализации, меморизации, актуализации, во пресекот на различни дискурзивни и мнемонички практики. Токму во тој пресек, се отвора просторот за вонвременски средби, за циркулацијата на т.н. „трансветовни идентитети“, за интертекстуални селидби и за фикционални конструкции. Во главата/расказот *Подземен театар*, главниот лик, кој работи на докторска теза под наслов *Марко Крале и Герг Кастриоти Скендербеј – две различни или една иста личност*, на прашањето од пријателот околу научната аргументација на врската меѓу овие две историски фигури, ќе одговори:

„Не знам, знам само дека историски, непосредно по смртта на првиот се раѓа вториот. Првиот е повеќе митска личност, а вториот многу повеќе стварна, иако и обајцата ми се урнеци за сјајни средновековни витези. А којзнае можеби луѓето пред налетот на

заедничката опасност од идечкиот ислам ги контаминирале во една личност за да се охрабрат во борбата против заедничкиот непријател. Митот и стварноста во едно, што велиш? Има од тоа нешто послитно?“ (Михајловски, 2006: 144).

Во главата/расказот *Благослов* како лик се појавува Григор Прличев кој, говорејќи за идејата да го пишува епот за Скендербеј, ја ситуира оваа тема во сферата на чисто книжевни мотивации и, на тој начин, дава уште едно алиби на трансисторискиот и транснационалниот статус на оваа историска фигура:

„Ми требаше јунак, борец за слобода, христијанин што во подвизите ќе биде рамен со Омировиот Ахил. Во таа смисла погоден од Георгија Кастриот наречен Скендербеј не можев да најдам“ (Михајловски, 2006: 207).

Ваквиот книжевен третман на Скендербеј, во голема мера е индикативен во однос на илустрирање на релациите книжевност – историја: користејќи ја постапката на апокрифност во толкувањето на т.н. „темни места“ во историјата, „*Мојот* Скендербеј“ постигнува двоен ефект: прво, интертекстуално и (ре)интерпретативно ги воспоставува врските со историските текстови и, второ, ефектуира во фикционалната проблематизација на одредени историски ситуации/фигури, т.е. ја афирмира ревизионистичко - алтернативната верзија, низ призма на нејзината фикционализирачка димензија како простор каде што ќе се реализира (ре)интерпретацијата.

Жанровски хибридизации и трансгресии

Овие тематски ориентации и структурни одлики на „*Мојот* Скендербеј“ се надополнети и преку неговите жанровски одлики. Имено, амбивалентниот и мултиплицираниот идентитет на историската фигура е сугериран и преку хибридниот жанровски идентитет на книгата: таа стои на границата помеѓу роман и збирка со раскази, коишто се поврзани со заедничкиот лик – Скендербеј. Самиот автор, пак, парацитатано, во поднасловот *Тринаесет наративи*, ја означува архитектстуалната врска на својот текст со наративот, сугерирајќи го кодот на наративните претстави како единствено можеен начин да се актуализира историската фигура. Во теоретски контекст, наративниот пресврт (narrative turn), кој заговара своевидна релативизација и нивелација на строгите жанровски и дискурзивни граници, има двојна импликација: прво, го сугерира наративот како заеднички именител на различните (книжевни, историографски, теоретски) дискурзивни практики кои го тематизираат Скендербеј.

Второ, калеидоскопското раскажување (како своевидна проблематизација на линеарната наративна прогресија) покажува дека процесот на наративизација, кој се наоѓа во средиштето на човековото разбирање, претставува процес на наметнување значење и на формално поврзување на хаосот од настани и го решава проблемот на транспонирање на знаењето во (рас)кажување. А токму тој пренос, го преокупира постмодернистичкиот наративен текст. „Наративизацијата на стварноста значи наметнување врз таа стварност форма на приказна“ (Вајт 1990, 2). Во таа смисла, тринаесетте наративи во „*Мојот* Скендербеј“, како различни начини на наративизација и на фабулација на историската стварноста, добиваат статус на типично „мали наративи“: тие се израз на постмодернистичката „недоверба во големите наративи“ (Лиотар, 2007: ii), кои служат како валидна рамка за легитимирање на универзалните и на тотализирачките модели на објаснување и на стекнување знаење. Но, со оглед на тоа што во постмодернизмот таквите „големи наративи“ за човечката еманципација и прогрес или за телеологијата и за универзалната смисла на настаните, коишто некогаш служеле како основа за легитимирање на знаењето, повеќе немаат кредибилитет, станува актуелно трагањето по (нови) легитимирачки облици на знаење, трагањето по начините на стекнување, односно на доаѓање до знаењето. Конкретно, постмодернистичкото „сомневање во големите наративи“ се манифестира и на рамништето на епистемолошкиот скептицизам: сомневање во постоењето сигурно и конечно знаење, но и сомневање во можностите за негова безбедна трансмисија и циркулација. Во таа смисла, текстот на Михајловски го илустрира „наративниот пресврт“: „недовербата во големите наративи“ на историјата и на националните идеологии резултира во генерирањето мноштво наративи – „мали“, локални, ограничени, условни, привремени, чијашто легитимација се условува од „ситуацијата на нивното раскажување, од идентитетот и од интересите на раскажувачите и од публиката, од целта со која се раскажува“ (Мекхејл, 2002: 6).

Низ призма на жанровската хибридизација „*Мојот* Скендербеј“ може да се чита и како историографска метафикција и како теоретска фикција и како хипер-роман, т.е. од аспект на неколку жанровски модели кои се создадени низ принципот на интердискурзивни и интержанровски микстури. Како вид историографска метафикција, текстот на Михајловски го демонстрира двојниот ревизионистички потенцијал на жанрот – и во насока на реинтерпретација на содржината на историскиот запис и во насока на ревидирачко-

трансформативниот третман на којшто се подложени нормите и конвенциите на класичниот историски роман. Како вид теоретска фикција (Кари, 1998), „*Мојот* Скендербеј“ ги перформира одделните теориски концепции (било книжевни било историографски), артикулирајќи ги во фикционална форма постструктуралистичките концепции на интертекстуалноста и за историските наративи, односно историографските теории за фикционалните и за наративните димензии на историјата. Токму обновениот интерес за историските теми, што се манифестира во постмодерните наративни текстови, претставува потврда на новата теориска релевантност на романот да ги доведува во прашање принципите на репрезентација и на конструкција низ кои се обезбедуваат достапноста и спознатливоста на историјата (Кари, 1998: 65). Итало Калвино, во своите *Американски предавања*, во текстот под наслов *Многостраност*, го дефинира хипер-романот, врз фонот на т.н. многостран текст:⁵ како посебна форма на постмодерен роман, на роман со широки можности, со плурална романескна структура кој „противречејќи на конструктивниот принцип на линеарноста преку употребата на едно или повеќе композициски правила ги мултиплицира наративните можности, пренесувајќи ја бескрајната интерпретативност на делото во внатрешноста на неговите тематски и наративни структури“ (Калвино, 2006: 126). Токму жанровската дестабилизација, наративната дисперзија и автореференцијалните слоеви на „*Мојот* Скендербеј“ ја исполнуваат функцијата на хипер-романот – да послужи во алузиите на метадискурзивното поле, т.е. текстот-поле, способен истовремено да раскажува една или различни приказни (функција што ја споделува со останатите романи) и да размислува за начините на самиот чин на раскажување, за односот меѓу реалноста и фикцијата, меѓу авторот и читателот и за текстот како медијација и како поле за игра на тој сооднос.

Аналогно на тематско-структурните проблематизации на идентитетот на историската фигура, на релациите книжевност – историја, книжевност – наука (теорија, историографија) жанровската хибридизација, како една од доминантите на постмодерната проза претставува еден начин на проблематизација на утврдените граници,

⁵ „Постои многостран текст во кој единственоста на едно мислечко јас се заменува со разновидноста на субјекти гласови погледи на свет, според моделот кој Бахтин го нарече 'дијалогски' или 'полофониски' или карневалски, чии предвесници ги најде од Платон преку Рабле до Достоевски“ (Калвино, 2006: 141).

кодови и конвенции – сугерирајќи ја нивната условност, релативност и конвенционалност, т.е. постојаното преместување на фокусот.

Епистемолошки проблематизации

Книжевните реинтерпретации на знаењето и на вистината

Покрај онтолошките проблематизации на границите меѓу световите/текстовите/жанровите/дискурсите, текстот на Драги Михајловски го актуализира и епистемолошкиот скептицизам, којшто претставува дел од пошироките постмодернистички проблематизирачки ориентации кон минатото и кон прашањата за неговата достапност. Станува збор за сомневањето во постоењето сигурно и конечно знаење, но и сомневање во можностите за негова безбедна трансмисија и циркулација. Жанровските трансгресии, како вид децентрирање и ексцентрирање, се компатибилни на процесите на релативизација, дисперзија и децентрирање на конечната и единствена Вистина, на мултиплицирање и дисперзирање на мноштвото (нечи) вистини, на единствената и надредна перспектива. И токму во „*Мојот* Скендребеј“ се демонстрира една проблематизација – Вистината: нејзината конечност и неодредливост се дисперзираат во процесот на (мултиплицирано) генерирање вистини како партикуларни верзии, коишто се продуцирани од различни перспективи, но и во процесот на транспонирање на историските настани во факти. Начините на кои се конструираат фикционалните верзии на историските настани, честопати, го доведуваат под сомневање и самиот настан, покажувајќи ја релевантноста на дискурзивно конструираниите факти, на селективно-интерпретативните и на наративизирачките процедури, на приоритетите од типот *чија* вистина, односно *чија* приказна, ќе добие легитимитет. Овие епистемолошки прашања и теми во текстот на Михајловски се афирмираат и преку употребата на наративните постапки: мултиплицираните наратори и фокализатори, игрите со гледните точки и со хронотопите, кои читателот треба да ги координира во процесот на читање, и на тој начин, мозаично да ја конструира наративната слика за Скендербеј и да ја рецептира врз фонот на сликата за него, конструирана во рамки на елементарното образование. Скендербеј е поставен како главен лик во еден книжевен текст, иако, парадоксално, тој е отсутен лик, присутен само во рефлексииите и во потрагите на другите ликови за/по него. Оттаму, во тринаесетте глави/раскази, Скендербеј е различно евоциран – од минималното алузивно, метафорично индицирање (на пример, во

главите/расказите *Бор* и *Панџур*), па до пошироките елборации, објаснувања, коментари и интерпретации (на пример, во *Благослов* и *Магистрант*). Следствено, авторот активно го вовлекува читателот во (ре)конструкцијата на историскиот/книжевниот лик на Скендербеј, преку интеракцијата и координацијата, што треба да ги воспостави меѓу тринаесетте приказни, меѓу понудените перспективи, меѓу фактите и вистините.

Дел од епистемолошките проблематизации претставува и истакнувањето на неминовната текстуална посредуваност на историјата, што претставува една од премисите врз кои се темели новиот историцизам: „присуството“ на историјата е овозможено и посредувано благодарение на текстуалните остатоци, но и условено од нејзината релевантност за актуелниот миг. Во согласност со тоа, текстуалната достапност на минатото, го имплицира истражувањето на историјата како толкување на нејзините текстуализирани траги. Паралелно, застапниците на новиот историцизам ја пласираат и тезата за неминовната историска природа на сите дискурси, вклучително, и дискурсот на историјата кој, исто така, е продуциран во процесите на контекстуализација. Тоа, во крајна линија, ја имплицира историската детерминираност на сите системи на значење. Значи, ако историјата ни е достапна единствено како наратив, композиран врз основа на текстуалните траги на минатото, тогаш секоја текстуализирана трага од минатото, рамноправно, партиципира во процесите на разбирање, на актуализирање и на функционирање на историјата. Според тоа, релевантноста на текстуалните остатоци ја воспоставува рамноправноста меѓу книжевните и некнижевните текстови. „На поинаков начин се поставува оската на интертекстуалноста, заменувајќи го дијакронискиот текст на една автономна книжевна историја со синхронискиот текст на еден културен систем“ (Монтроуз, 2003: 108). „Архивираниот континуитет“, како резултатот од спојот меѓу книжевните и некнижевните текстови, сведочи за отфрлањето на острата поделба меѓу текстовите и контекстите и меѓу различните облици на дискурзивна практика, што, во крајна линија, ја брише и границата меѓу книжевноста и историјата. „Новата историска критика е нова во отфрлањето на непоблематизираната дистинкција меѓу 'книжевноста' и 'историјата', меѓу 'текстот' и 'контекстот'“ (Монтроуз, 2003: 109).

Мојот Скендербеј во неколку глави/раскази (на пример, *Марло* и *Плукајнца*) го илустрира чинот на комплексното истражување на текстуалните траги од и за Скендербеј како единствено можен (посредуван) пристап кон историското минато. Оттаму, во

Магистрант, главниот лик во рамки на истражувањето за магистерската теза под наслов *Книжевниот лик на Скендербеј кај Приличев и во делата на англиски јазик*,⁶ нуди споредбена анализа на интерпретативните трансформации на историскиот лик во текстови од различни автори и национални литератури и поетика, дополнето со библиографски преглед на книжевните и научните афирмации на оваа историска фигура. На тој начин, последниот наратив ја потврдува тезата за „текстуалноста на историјата“ и за „историчноста на текстот“ (Монтроуз, 2003: 113), која ја сублимира корелацијата меѓу книжевноста и историјата, меѓу текстот и контекстот, упатувајќи на рамноправното контекстовно поставување на сите книжевни и не книжевни текстови од и за минатото.

Онтолошките и епистемолошките нивелации и релативизации во „*Мојот Скендербеј*“ дополнително се нагласени со оглед на тоа што интересот за Скендербеј е актуализиран не од гледна точка на современите (учесниците и сведоците), туку од перспективата на подоцна родените. На тој начин се сугерира текстуалната посредуваност и контекстуалната условеност на секој интерес и знаење за минатото, кои, нужно, се перципираат од ретроактивна и интерпретативна дистанца. И токму тие мултиплицирани текстовни посредувања, уште повеќе го продлабочуваат епистемолошкиот скептицизам на магистрантот и ја аргументираат неговата одлука да се откаже од финализирање на научниот труд:

„А што е со библиографијата? Уште колку незабележани клучни трудови за Скендербеј се објавени, а што тој овде ги нема вклучено? Вреди ли сега повторно да почне од почеток со сета нова литература што ја имаше прочитано? ...Многу, многу работи недостигаа што задолжително би требало да влезат во една теза за Скендербеј“

(Михајловски, 2006: 310).

Литература:

- Калвино, Итало. 2006. *Американски предавања*. Скопје: Темплум.
- Лиотар, Жан-Франсоа. 2007. *Постмодерна состојба*. Скопје: АЗ-БУКИ
- Currie, Mark. 1998. *Postmodern Narrative Theory*. New York: St. Martin's Press.
- Kulavkova, Kata. 2009. From a Black God to a Black Arab: different mythical and historical actualizations of the universal matrix of Black, Ed. by Kata Kulavkova. *Interpretations: The Black Arab as a Figure of Memory*. Skopje: Macedonian Academy of Science and Arts, No.3, pp. 21-48.
- McHale, Brian. 2001. *Postmodernist Fiction*. London and New York: Routledge.

⁶ Авторот Михајловски, во 1989-тата година, магистрирал на тема „Книжевниот лик на Скендербеј кај Приличев и во делата на англиски јазик“.

- McHale, Brian. 2002. *Constructing Postmodernism*. London and New York:Routledge.
- Montrouz A. Luis. 2003. Poetika i politika kulture, in *Novi Istorizizam i kulturni materijalizam*. Prir. Zdenko Lešić, Beograd: Narodna Knjiga, str. 104-137.
- Oraić-Tolić, Dubravka. 2005. *Muška moderna i ženska postmoderna:rodjenje virtualne kulture*. Zagreb:Naklada Ljevak.
- Wesseling, Elisabeth. 1991. *Writing History as a Prophet:Postmodernist Innovations of the Historical Novel*. Amsterdam and Philadelphia:John Benjamins Publishing Company.
- White Hayden. 1990. *The Content of the Form*. Baltimore and London:The Johns Hopkins University Press.